

цих умовах система публічного управління стикається з необхідністю швидкої адаптації, мобілізації ресурсів та формування стійких механізмів реагування.

Отже, проблеми у сфері профілактики інфекційних захворювань охоплюють як організаційно-управлінські недоліки, так і соціально-поведінкові бар'єри. Для їх подолання необхідне посилення координації між рівнями влади, оновлення нормативної бази, розширення доступності вакцинації, розвиток кадрового та лабораторного потенціалу, а також ефективна комунікація з громадянами. Лише системний підхід дасть змогу забезпечити надійний інфекційний контроль та зміцнення громадського здоров'я в Україні.

Список використаних джерел

1. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення 24.11.2025).
2. Стратегія розвитку імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб, яким можна запобігти шляхом проведення імунопрофілактики, на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2023 р. № 562-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-2023-%D1%80#Text> (дата звернення 24.11.2025).
3. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 6 вересня 2022 р. № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення 24.11.2025).

УДК 351.74:364.62]:355.018(477)

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Юник І. Г.

кандидат наук з державного управління, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0985-1800>

Силка О. С.

здобувач освітнього ступеня магістра
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна

Корупція становить одну з найсерйозніших загроз для демократичного розвитку держави, дотримання правопорядку та забезпечення соціально-економічної стабільності. Вона підриває довіру громадян до органів влади, зменшує результативність управлінських рішень, стримує залучення інвестицій та сприяє тінізації економіки. Для України питання протидії корупції має особливе значення, оскільки пов'язане із забезпеченням верховенства права, виконанням міжнародних зобов'язань і просуванням на шляху європейської інтеграції. У сучасних умовах корупція негативно впливає на всі сфери суспільного життя, перешкоджає реалізації системних реформ у державі. Тому зниження рівня корупції в Україні та впровадження ефективної антикорупційної політики сприятиме всебічному розвитку держави [1, с. 43]. Ефективна реалізація державної антикорупційної політики є необхідною умовою підвищення якості державного управління, розвитку демократичних інститутів та зміцнення міжнародного авторитету України.

За останні роки значна увага приділяється оцінці рівня корупції в Україні через незалежні міжнародні рейтинги та внутрішні соціологічні дослідження. Згідно з рейтингом Transparency International за 2024 р., Україна отримала 35 балів зі 100 можливих, що забезпечило їй 105-те місце серед 180 країн [2]. Порівняно з 2023 р. (36 балів, 104-те місце) –

фактично спостерігається не покращення, а невелике погіршення [3]. Це засвідчує, що багато реформ впроваджуються формально або їх навмисно гальмують. Тому попри певні реформаторські зусилля, темпи або якість їх реалізації не відповідають очікуванням.

Найнижчий рівень корупції в Україні, за оцінкою населення, у центрах надання адміністративних послуг (ЦНАПах). Корупційний досвід у цій сфері в 2024 р. мали лише 3,8 % відвідувачів – у понад два рази менше, ніж у 2023 році (8,9%). Про це свідчать результати загальнонаціонального дослідження «Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність», яке провела соціологічна компанія Info Sapiens на замовлення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) [4].

Ще одна важлива статистика: у сфері центрів надання адміністративних послуг за 2024 р. лише 3,8 % відвідувачів повідомили про досвід корупції, що вдвічі менше ніж у 2023 р. (8,9 %). Водночас найбільше корупційних випадків громадяни зафіксували у сфері будівництва та земельних відносин – 44,1 % серед тих, хто отримував відповідні послуги. На другому місці за рівнем корупційних проявів – медицина та правоохоронні органи (28,5 % опитаних, які мали з ними контакт). Про корупцію в сервісних центрах МВС заявили 26 % отримувачів послуг, що менше, ніж у 2023 р. (35,7%). Значно зменшилися корупційні прояви у сфері освіти дітей: у комунальних дитсадках – 15,1% (проти 27 % у 2023 р.), у школах – 12 % (раніше 21,6 %) [4].

Корупція стабільно входить до трійки найнагальніших проблем в Україні. Так, у 2024 р. корупція посіла друге місце, поступившись лише російській збройній агресії проти України. Її вважають дуже серйозною перешкодою 79,4 % населення та 76 % представників бізнесу. Такі дані оприлюднено за результатами шостої хвили загальнонаціонального дослідження комплексної оцінки корупційної ситуації в Україні, проведеного агентством Info Sapiens [5].

Державну політику щодо протидії корупції в Україні реалізує система органів публічної влади, яка є багаторівневою і включає спеціалізовані установи, створені для запобігання та протидії корупційним проявам у державному секторі. До основних інституцій належать Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП) та Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС).

Основні засади антикорупційної політики в Україні формує та затверджує парламент. Саме Верховна Рада визначає стратегічні напрями, принципи та пріоритети запобігання й протидії корупції, ухвалюючи відповідні закони та національні антикорупційні стратегії. На підставі цих рішень вибудовується діяльність органів виконавчої влади та спеціалізованих антикорупційних інституцій, що забезпечує цілісність державної політики у цій сфері.

НАЗК відповідає за формування та реалізацію державної антикорупційної політики, моніторинг і контроль за виконанням антикорупційного законодавства, перевірку декларацій, контроль конфлікту інтересів. НАБУ здійснює досудове розслідування корупційних злочинів, учинених високопосадовцями. САП забезпечує процесуальне керівництво у справах НАБУ та підтримує публічне обвинувачення в суді. ВАКС здійснює правосуддя у справах про топкорупцію, забезпечуючи справедливий, неупереджений та швидкий розгляд справ.

Міністерство юстиції України бере участь у формуванні нормативно-правової бази та координації виконання міжнародних антикорупційних зобов'язань. Інші органи публічної влади та правоохоронні органи реалізують заходи запобігання корупції у своїй діяльності та забезпечують виконання антикорупційного законодавства.

Окрім спеціалізованих органів, до системи протидії корупції залучені також інші суб'єкти – Рахункова палата, Державна аудиторська служба, органи внутрішнього контролю, а також інституції громадянського суспільства та журналісти-розслідувачі.

У сукупності ці інституції формують цілісну державну систему протидії корупції в Україні. Ця система характеризується високим рівнем спеціалізації та розподілом функцій між органами, що дозволяє розмежувати повноваження розслідування, обвинувачення та судового розгляду. Водночас у ній існують проблеми з контролем та підзвітністю: за оцінками

експертів, відсутність регулярного аудиту і механізмів зовнішнього нагляду створює ризики неефективності та зловживань. Незважаючи на це, українська антикорупційна інфраструктура є важливим інструментом реалізації державної політики у сфері запобігання корупції та формування прозорої системи управління.

У Європі та Азії антикорупційні органи зазвичай інтегровані в систему державного управління та підзвітні відповідним інституціям. Натомість щодо українських НАБУ та САП спостерігається «хаос і анархія». Українські антикорупційні структури фактично залишаються без належного контролю, унаслідок цього у цих інституціях допускаються сумнівні рішення. За оцінками критиків, керівництво НАБУ і САП уникає будь-яких форм зовнішнього контролю. Хоча Закон України «Про прокуратуру» передбачає проведення аудиту у САП раз на два роки, однак із 2015 р. такий аудит жодного разу не здійснювався. За словами колишнього прокурора САП Станіслава Броневицького, система стримувань і противаг повинна залишатися дієвою, але сьогодні САП фактично відокремлена від органів прокуратури.

Твердження про те, що посилення контролю може підірвати незалежність НАБУ чи САП, на думку критиків, є маніпуляцією. Вони наголошують, що у світовій практиці не існує моделей, де антикорупційні органи працюють абсолютно автономно – без підзвітності державним структурам. Наприклад, у Франції – антикорупційна інфраструктура інтегрована в систему органів юстиції та фінансового контролю; Сінгапурі антикорупційні служби є складовою виконавчої влади та підпорядковуються прем'єр-міністрові; Гонконзі – контроль за діяльністю антикорупційного бюро здійснюють спеціальні комісії, до яких входять представники громадськості, експерти та юристи. На підставі зарубіжного досвіду, українська модель антикорупційної політики виглядає недостатньо врегульованою та позбавленою чітких механізмів підзвітності.

Отже, сприйняття корупції населенням залишається надзвичайно високим. Реальний корупційний досвід громадян або зменшується, або принаймні не демонструє швидкого зростання. Попри наявність розвиненої антикорупційної системи, міжнародні індикатори показують стагнацію або дуже повільний прогрес у зазначеній сфері. Окремі сфери, зокрема будівництво та земельні відносини, медицина, правоохоронна система, продовжують бути основними зонами корупційних ризиків.

В умовах воєнного стану та майбутнього післявоєнного відновлення Україна отримує унікальну можливість переосмислити підходи до антикорупційної політики, поєднавши сучасні управлінські інструменти з цифровими технологіями. Одним із ключових напрямів є подальша цифровізація державного управління. Не менш важливо забезпечити відкритість державних процесів і фінансів. Публічне розміщення фінансової звітності державних та комунальних підприємств, вдосконалення електронного декларування, створення інтегрованих баз даних про державне майно й закупівлі, а також розвиток платформ відкритих даних сприятимуть формуванню системи реального громадського контролю.

Значну роль у протидії корупції має відігравати громадянське суспільство. Запровадження механізмів постійного громадського аудиту, активізація роботи громадських рад, розвиток антикорупційної освіти й створення спеціальних платформ для повідомлень про порушення дадуть змогу посилити прозорість органів влади й підвищити відповідальність посадових осіб.

Окремий блок реформ повинен стосуватися кадрової доброчесності. Перевірка етичних стандартів державних службовців, мотиваційні механізми для підтримки доброчесної поведінки, інститут уповноважених з доброчесності та зміцнення внутрішнього контролю здатні істотно підвищити якість державної служби. Важливим залишається й інституційний розвиток антикорупційних органів. Їхня незалежність, стабільне фінансування, прозорі процедури відбору кадрів та ефективна координація між НАБУ, САП, НАЗК і ВАКС є ключовими умовами результативної боротьби з корупцією.

Загалом усі ці кроки мали б сформувати сучасну, комплексну модель антикорупційної політики, орієнтовану на ефективність, прозорість та довіру громадян.

Список використаних джерел

1. Юник І., Хімич Ю. Сучасний стан формування та реалізації антикорупційної політики в Україні. *Публічне управління і право: історія, теорія, практика*. 2021. Вип. 1. С. 42 – 46.
2. Corruption Perceptions Index – 2024. *Transparency International Ukraine*. 2025. URL: https://ti-ukraine.org/en/research/corruption-perceptions-index-2024/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 14.11.2025).
3. Ukraine hits historic high in Transparency International annual Corruption Perceptions Index, up three points to 36 out of 100. January 31, 2024 URL: <https://www.intellinews.com> (дата звернення 14.11.2025).
4. Мінімальний рівень корупції в Україні – у ЦНАПах: результати опитування / Національне агентство з питань запобігання корупції. 2025. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny> (дата звернення 14.11.2025).
5. Corruption in 2024 considered serious problem by 79.4 % of Ukraine's population, 76 % of business reps. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/general> (дата звернення 14.11.2025).